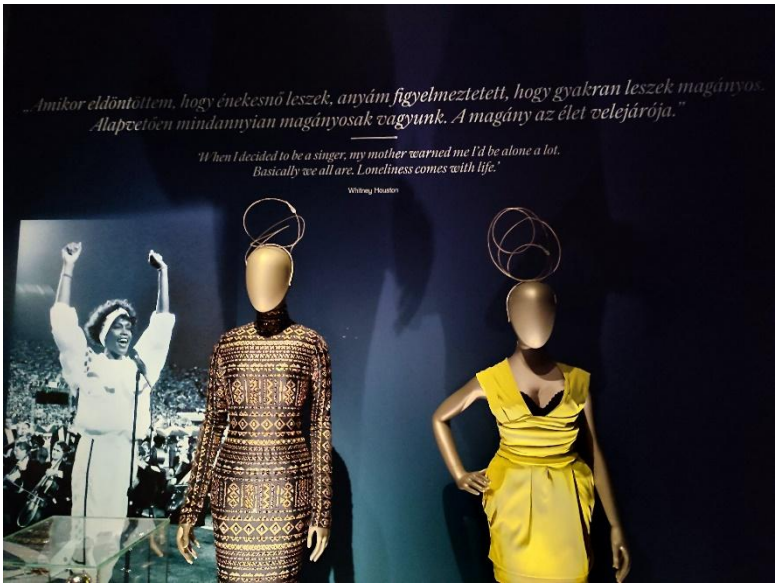
Jolsvai András

Hát ez isteni!

Legalább kettő, de inkább három kiállítást kaphat egy áráért (mondjuk, az az egy elég borsos) aki ellátogat a Zene háza új, időszaki kiállítására, amely a *Dívák és ikonok* címet viseli. Az egyik, eredeti tárlat egy vándorkiállítás, mely a londoni Victoria és Albert Múzeumból érkezett, s amely a címnek megfelelően végigkalauzolja a látogatókat azon a csaknem kétszáz éven, amely a dívák első feltűnésétől máig eltelt, felvázolva a jelenség – és a kifejezés – változásának irányait. (Csak hogy tanuljanak is, szórakozva: a díva szót, mely a divina-ból származik, egy francia költő használta az 1830-as években írt versében, hamarosan az Oxford English értelmező szótár is közölte, istenített, kimagasló képességű énekesnő jelentésben – innen érthető, miért a Zene Háza ad otthont a tárlatnak –, ez mára (2015) ugyanott így módosult: „olyan személy, jellemzően nő, aki öntelt, temperamentumos és rendkívül követelődző".) Ez a kiállítás, melynek londoni kuráto-

rai Kate Baley és Veronica Castro voltak, igazán gazdag anyagot mozgat meg, fotók, filmek, plakátok, könyvek, használati tárgyak, ruhák, jelmezek és persze rengeteg hangfelvétel segítségével kelti életre a dívák csillogó, de kegyetlen világát a Maria Maliban, Guiditta Pasta és Adelina Patti nevével fémjelzett kezdetektől a mai opera-és popcsillagokig: jók az összekötő szövegek, ízlésesek a tárlók berendezései, lenyűgöző a gazdagság, és a látogató szívesen találkozik a régi nagy sztárok lába nyomával (fellépőcipőivel pédául), olyanokkal, akiket ma már csak egy sütemény őrzi a nevét

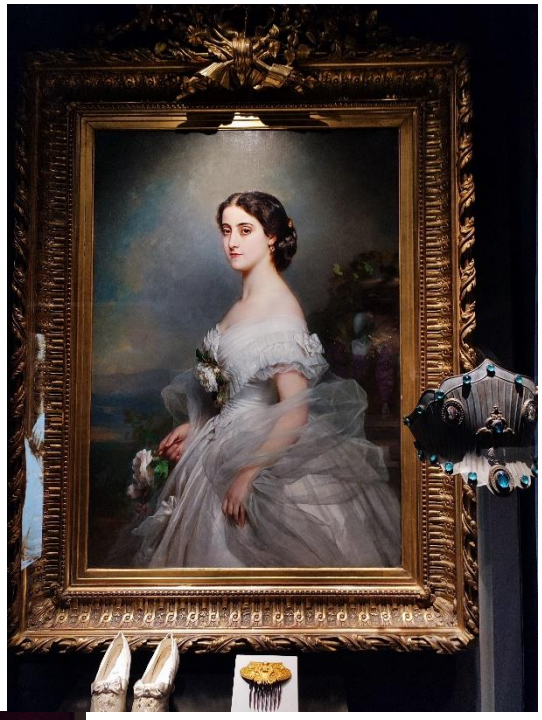

(Melba kisasszonyról van szó, természetesen), olyanokig, akikről az is hallott, aki soha az opera közelébe se ment. (Callas, hogy csak egy példát említsünk.) A kiállítás okadatoltan vezet minket végig azon a göröngyös úton, hogyan tágult ki a dívák köre az operaprimadonnáktól a balettcsillagokon át a színházi és

filmsztárokon át a pop-és rockikonokig. A gazdag sorozat minden igényt kielégít, legfeljebb azt vethetjük a szemére, hogy szemhatára nem terjed túl az angol nyelvű világon – így aztán szegény olasz, francia és német csillagok nem ragyoghatnak ezen a kiállításon: az isteni Lollobrigida éppúgy kimaradt, mint Sophia Loren vagy Brigitte Bardot, és az oroszok is csak akkor jöhetnek szóba, ha Angliában vagy Amerikában csináltak karriert: Tamara Karszavina például tág teret kap, de hát ő nemcsak a pétervári balett sztárja volt, hanem (1918 után) a londoni balett megreformálója is. (Netrebkóról mindazonáltal nem esik szó: az okok számosak.) Így aztán sokat megtudunk a rövid ideig ragyogó hollywoodi filmcsillagokról meg korunk hullócsillagairól is, de a brit birodalmon kívülre nem ért el a kurátorok tekintete. (Mit várjunk egy olyan országtól, ahol a világválogatottat Rest of the World-nek nevezik?)

De ezt leszámítva az alaptárlattal elégedettek lehetünk. Ehhez csatlakozik, kiegészítésül, egy magyar kiállítás, amely a hazai dívákat vonultatja fel Dérynétől és Schodelnétől Koncz és Cserháti Zsuzsáig: itt, meglepetésünkre, jóval kevesebb tárggyal találkozunk, ezt

a vonalat a fényképek uralják, pedig Bajor Gizitől, például egy villányi értékes, érdekes tárgy maradt fenn, és – úgy vélem – legjobbjaink jelmezei között sem lett volna nehéz válogatni. (Meglehet, itt a helyhiány parancsolt megálljt. Szűkös a tér a Zene házában már az angol anyagnak is, nem akarták azt túlzottan tovább szűkíteni.) Akárhogy is, nekünk, magyaroknak sokat hozzáad az élményhez, hogy saját díváink emlékét is ápolhatjuk ezúttal.

A harmadik kiállítás inkább csak virtuálisan van jelen, habár a szereplők kiválasztása és a kísérő szövegek nagyon is tudatosan közvetítik ezt az üzenetet. Melynek lényege (némileg leegyszerűsítve) az, hogy a dívák, már azáltal is, hogy kiléptek a konvencionális női szerepekből, és nagy hatással tudtak lenni a kortársaikra, fontos szereplői voltak a női egyenjogúságért folytatott évszázados harcnak. Sőt, sőt, mintha a tárlat azt az üzenetet sulykolná, hogy éppen ez volna a dívaság lényege, a feminista küzdelem.

Ez az állítás így nemigen áll meg: nehéz volna Gábor Zsazsát vagy Marilyn Monroe-t harcos feministaként elképzelni. De nem is kell, hiszen ebben az összetett jelelségben éppen az az érdekes, hogy hányféle arca, hányféle megtestesülése lehet. Voltak olyan nők, nem is kevesen, akik arra használták sztárságukat, hogy sikerre vigyék a női emancipáció ügyét, és voltak, nem is kevesen, akik arra, hogy jól menjenek férjhez. És a kettő között sokezer átmenet. Voltak köztük zsenik, voltak tehetségesek és voltak divatosak: olyanok, akiket kalaplevéve emlegetnek meszszi évszázadokban is, és olyanok, akiket már az életükben elfeledtek. Kiragyogni a hétköznapokból boldogító és veszélyes dolog: ezt mindannyian megtapasztalhatták.

Fotó: Tanyi Adrienne